

AUSTRALIJOS
ŠIRDIS

Rita Matulionytė

AUSTRALIJOS ŠIRDIS

Auksolpieva
Vilnius / 2024

© Rita Matulionytė, 2024

© Apipavidalinimas, Judita Židžiūnienė, 2024

© Leidykla „Aukso pieva“, 2024

Visos teisės saugomos. Be raštiško leidėjo sutikimo nei ši knyga, nei kuri nors jos dalis negali būti kopijuojama, atkuriama, perduodama ar įrašoma jokia forma.

ISBN 978-609-8105-82-7

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*.

*Dukrytėms
Darėjai ir Nidai*

Australijos žemėlapis

II dalis

Australijas raudona širdis

Pakeliui į tolimoje dunksančią
Uluru uolą

Palikę Australijos miestus ir pakrantes, eukaliptų ir tropinius miškus bei koralų pasaulį, dabar keliaukim į gilumas – Australijos raudoną širdį. Nepaisant saulėto ir patogaus gyvenimo pakrantėse, mane nuo pat pradžių traukė Australijos gelmės, vadinamasis *outback*. Tai – tūkstančius kilometrų į visas puses besitęsiančios nesibaigiančios erdvės Australijos viduryje, daugiausia raudono smėlio dykumos ir pusdykumės, horizonte susitinkančios su giedru mėlynu dangumi, su skurdžiai išbarstyta augmenija, prisitaikusia prie sausrų ir karščių. Dykumos, garsios išstvermingais gyventojais – nuo mažųjų driežiukų iki mūsų *homo sapiens*, kurie čia per tūkstančius metų prisitaikė prie nedraugiško klimato, senbuvių ir atvykėlių, kurie šias vietas laikė ir laiko namais.

Su Australijos gilumomis pirmiausia susipažinau per knygas, surastas vietinėje bibliotekoje. Mane patraukė raudonos dykumos, dažnai vaizduojamos ant knygų apie Australiją viršelių. Sužavėjo tos begalinės raudono smėlio erdvės, saulės nugairintos, vėjo išdraikytos. Iki horizonto – į kurią pusę bežiūrėtum – plytinčios dykvietės. Tas jų nenupasakojamas raudonumas... Tas ekstremalus klimatas – nesibaigiančios sausras, kurias pertraukia liūtys, užtvindančios staiga iš niekur atsiradusias upes, ežerus, o paskui vos per porą dienų suvešinti augalija ir iš nežinia kur atsiradę paukščiai,

žuvys ir kitokie padarai. Knygos man pasakojo apie keistas klimato užgaidas, apie pavojingus gyvūnus, apie drąsius ir ryžtingus tu vietų gyventojus.

Skaičiau apie aborigenų tautas, kurios šiose dykumose gyveno tūkstančius metų, o gal – kaip jų legendos pasakoja – nuo pat pasaulio sutvėrimo; puoselėjo sudėtingą ir subtilią kultūrą, kūrė tvarų ryšį su gamta. Skaičiau apie pionierius-atradėjus, atvykėlius iš Europos ir kitų kontinentų, kurie XIX amžiuje iš naujo atrado Australijos gilumas, suteikė naujus pavadinimus dykumoms, kalnams ir kloniams, upėms ir šaltiniams, jei jiems pasisėkdavo jų rasti. Skaičiau apie ūkininkus, kurie sekė šių pirmųjų keliautojų takais ir, išstumdami tradicinius vietinius gyventojus, kūrė ūkius, augino avis ir galvijus, turtėjo ar skurdo. Mane sužavėjo išstvermingumas – gamtos, augalijos, gyvūnų ir žmonių, įsitvirtinusių šiose sunkiai prijaukinamose vietovėse, visų jų pasiryžimas išlikti, išgyventi ir net suklestėti.

Labiausiai mane, įstrigusią didmiestyje su kitais penkiais milijonais žmonių, žavėjo gyvenimas vienumoje, kai artimiausias kaimynas – už kelių šimtų kilometrų, o arčiausiai esanti parduotuvė – galbūt aštuonios valandos automobiliu. Australija yra labiausiai urbanizuota šalis pasaulyje. Iš daugiau nei 26 milijonų žmonių mažiau nei 2 procentai gyvena Australijos gilumose. Šie žmonės turėtų būti kitokie, ypatingi – aš taip maniau – ir norėjau juos susitikti. Tad iškeliavau jų pamatyti ir pažinti.

Uluru ir Alis Springsas

Mano pirmoji kelionė į Australijos raudonąsias gelmes. Leidžiantis lėktuvui į Australijos širdį netikėtai iš jaudulio nurieda ašara. Šiai vietai, kurioje niekada nesu buvusi, jaučiau nepaaiškinamą trauką – raudonoms dykumoms, neapbrėpiamiems plotams,

Išstverminga raudonųjų dykumų augmenija

neišmatuojamai tuštumai, neįveikiamiems atstumams, nepažistamiems Australijos gilumų gyventojams, gyvatėms, vorams, kengūroms, telefonu pamokose dalyvaujantiems vaikams, lėktuvais skraidantiems gydytojams.

Mano pirmasis skrydis į Australijos gilumas buvo į jos pačią širdį – Uluru (*Uluru*). Uluru – tai raudonos spalvos kalnas, tiksliau – uolynas, daugmaž Australijos centre, viduryje raudonų begalinių dykumų. Šis uolynas nėra labai aukštas, vos 348 metrų aukščio, bet po žeme yra dar bent 2,5 kilometro, o norint jį apeiti, reikia žygiuoti beveik 10 kilometrų. Tai šventa vieta vietinėms aborigenų gentims,

Uluru uola savo didybėje

kurios ją lankė tūkstančius metų ir kuri per kelis pastaruosius dešimtmečius buvo paversta labiausiai žinoma centrinės Australijos turizmo vietoje, susipažindinančia su Australijos gilumų gamta bei vietinių tautų tradiciniu gyvenimu. Uluru dažnai vadinama Australijos širdimi – galbūt dėl to, kad uolynas yra įsitaisęs pačiame Australijos centre, raudonos spalvos, galbūt dėl jo gilios reikšmės vietinėms aborigenų tautoms, o gal tiesiog reklaminiiais tikslais.

Nors turbūt visi australai yra girdėję apie Uluru – ar iš mokyklinių vadovėlių, ar iš turistinių skrajučių – tik maža jų dalis yra ten lankęsi. Dauguma išgirdę apie planus keliauti į Australijos vidurį, jei nunistebs (o ko ten vykti?), tai nebus labai entuziastingai nusiteikę – kelionė į Angliją, Prancūziją ar net kaimyninius Fidžį ar Indoneziją juos daug labiau sudomintų. Daugelis mano, kad tuščiose ir karštose Australijos dykumose mažai ką pamatysi ar nuveiksi. Tad nenuostabu, kad keliautojai, vykstantys į Uluru, – dažniausiai nuotykių ir egzotikos ištroškę turistai iš užsienio, paprastai iš Europos. Ir Uluru tikrai yra daug ką įdomaus parodyti, papasakoti, išmokyti.

Skrisdama iš Sidnėjaus į Uluru vis dairausi pro langą – ar jau matosi tos raudonos erdvės, apie kurias skaičiau, kurias mačiau paveikslėliuose, apie kurias svajojau? Vis dar balti debesys, dar liko trys valandos, kol pradėsime leistis. Štai pagaliau pranešė apie leidimąsi, lėktuvas pasviro į priekį, praskrodė debesį, baltas rūkas pradėjo sklaidytis ir pamačiau – raudona bekraštė žemė su rožine Uluru kalvele lango kamputyje. Pamačiau ir vos susilaikiau nepravirkusi, nors viduje beveik kūkčiojau iš kažkokio nesuprantamo džiaugsmo ar jaudulio. Tarsi būčiau turėjusi jau seniai čia atvykti. Tarsi visa tai pažinočiau. Tenorėjau išsitiesti visu kūnu ant raudonos žemės ir ištiesti rankas į šonus – kad galėčiau gerte gerti tą raudonumą. Taip jaučiausi tą pirmą kartą pamačiusi raudonas Australijos gelmes, panašiai jaučiuosi kaskart, kai jas iš naujo aplankau.

Atvykusi į šalia Uluru kalno įkurtą turistinę gyvenvietę skubėjau užsiregistruoti į kempingą, pasistatyti palapinę ir lėkti – pasi-vaikščioti po raudonąją širdį. Paklaustyti, kaip ji plaka. Užkopiau į vieną raudoną kopą, atsargiai peržengdama žolių kupstus, krūmokšnius, apeidama sausus medelius – nesu tikra, ar dar gyvus, ar jau beviltiškai sudžiūvusius. Sako, jie jautrūs žmogaus prisilietimams – sunku patikėti, turint galvoje, kad jie tokie atsparūs mėnesių mėnesiais, o kartais net kelis metus besitęsiančioms sausroms. Kopos šiek tiek primena Nidos kopas, bet kartu tokios nepalyginamos – raudonos.

Australijos dykumos nėra vien tik raudonas smėlis – tai ir krūmokšniai, dažnai sudžiūvę į stagarus, ir medeliai – net jei nuo karščio ir drėgmės stokos atrodo leisgyviai. Čia ir žolės kuokštai, ir net kai kur gėlių žiedeliai. Palijus dykvietės pasidengia žaliu peršviečiamu kilimu. Tereikia kelių dienų lietaus, ir visos po plačią dykumą išbarstytos, išnešiotos sėklos išleidžia žalius ūglius, suveši, išsikeruoja į visas šalis. Kaip Lietuvos žmonės po ilgos tamsios žiemos išlindus pirmam spinduliui veržiasi į saulės šviesą, taip Australijos viduryje paragavę lietaus – augalai ir žmonės – atrodytų, šoka iš džiaugsmo, sužydi. Bet net tada žali kilimai nesugeba visiškai paslėpti raudono smėlio dulkių – raudonas kūnas kyšo iš po dygstančios žolės. Visada raudoni keliai, po lietaus iš dulkių pavirtę nepravažiuojamu raudonu purvu, primena, kad Australijos širdis visada liks raudona.

Bevaikštinėdama po raudonas kopas, tolumoje, viduryje nesibaigiančių lygumų, pamačiau rožinį Uluru uolyną, skleidžiantį rimtį ir ramybę. Kalnas buvo ne raudonas ar oranžinis, o rožinis – jei būtų kas parodęs nuotrauką, būčiau pagalvojusi, kad tai specialieji efektai. Pasirodo, Uluru keičia spalvas priklausomai nuo paros laiko ir nuo oro. Geriausia jo spalvų kaitą stebėti leidžiantis saulei. Ir iš tiesų, vos spėjau susirasti vieną iš Uluru saulėlydžio stebėjimo

Priklausomai nuo apšvietimo uolyno spalva nuolat kinta

punktų, per keletą minučių rožinis uolynas pavirto į tamsiai violetinį. Net nusiėmiau saulės akinius – ar tikrai? Tikrų tikriausiai – prieš mane stūkso elegantiškas violetinės spalvos kalnas. Dar po kelių minučių, saulės spinduliams krypstant kitu kampu, kalnas tapo rausvas, o rytoj gal vėl bus rožinis.

Saulėtekis Uluru irgi išpūdingas. Anksti ryte, prieš patekiant saulei, žmonės suguža ant specialiai įrengtų pakylų. Dangus iš lėto nusidažo ryto spalvomis ir pamažu iš tamsos pradeda ryškėti ne tik Uluru kalno, bet ir aplinkinių krūmokšnių ir medelių siluetai. Iš pradžių vos vos išžiūrimi, jie vis drąsiau lenda iš tamsos į dieną. O pats Uluru kalnas išryškėja visu gražumu – tarsi jaukiai susiraitęs miegantis milžinas. Vienas jo galingas raudonas šonas glotnus, taip

ir norisi paglostyti. Kitas – tarsi grubiomis šukomis sušukuotas: išbraižytas vertikaliomis tolygiomis linijomis. Kalne matyti keletas uolų, kur glausdavosi, gaivindavosi, pasakodavo istorijas ir piešdavo sienų piešinius aborigenų tautų žmonės.

Uluru turėjo ir tebeturi simbolinę dvasinę vertę vietinei *Anangu* tautai, kurios atstovai iki šiol gyvena šalia išsikūrusiuose kaimeliuose ir gyvenvietėse.

Kalnas apipintas vietinėmis legendomis ir padavimais, vadinamomis „sapnų istorijomis“ (*dreaming stories*). Šie aborigenų „sapnai“ man panašūs į lietuviškas legendas ir padavimus. Jie pasakoja apie žemės atsiradimą – metą, kai įvairių pavidalų dvasinės būtybės kūrė žemę, jos peizažą, gyvūnus, žmones ir jų papročius, kurių dabartiniai žmonės iki šiol turėtų gerbti ir jų laikytis, kad neištiktų dievų bausmė.

Anangu tautos legendos pasakoja, kad Uluru kalną suformavo dešimt skirtingų protėvių būtybių: kiekvieną regioną – vis kita dvasia. Pavyzdžiui, pietinėje Uluru pusėje tokia uolienos struktūra atsirado po karo tarp nuodingųjų gyvačių ir vadinamųjų kiliminių pitonų (*Morelia spilota*). Šiaurės vakarų dalį sukūrė kita dievybė – Mala. Dar vieną dalį suformavo Kunijos Tjukurpa, smėlio pitonas, kuris čia šoko, sudėjęs kiaušinius.

Priešingai, nei dažnai galvojama, europiečių įsikėlimo į Australiją metu kontinente gyveno daugiau nei 500 tautų, kalbančių apie 260 skirtingų kalbų ir 800 skirtingų dialektų. Nenustebčiau, jei tai daugiau kalbų ir dialektų, nei kadaise buvo Europoje. Įdomu

Ant uolų išlikę aborigenų piešiniai

ir tai, kad nė viena tauta savęs nevadino aborigenais. Šiuo žodžiu, kilusiu iš lotynų kalbos (*ab* lietuviškai – iš, *origin* – pradžia, kilmė), kolonizatoriai pavadino visas vietines gentis. Gentyms nemėgsta šio termino ir norėtų būti vadinamos tradiciniais genčių pavadinimais.

Prieš atkeliaujant europiečiams, aborigenų tautos ir jų gentys gyveno tam tikrose aiškiai apibrėžtose teritorijose, kalbėjo savo kalba ir puoselėjo savo kultūrą. Tarp aborigenų genčių vyko mainai, kai kurie prekybos keliai tęsėsi per visą kontinentą. Kartais aborigenų gentys gyveno gana toli viena nuo kitos ir dažnai nepažinojo kaimyninių genčių, gyvenančių vos už kelių šimtų kilometrų, nemokėjo vienos kitų kalbos. Tad gali būti, kad be *Anangu* tautos, gyvenančios Uluru kalno regione, daugelis kitų Australijos platybėse gyvenančių aborigenų genčių apie Uluru uolą net nebuvo girdėjusios. Kiekviena iš jų garbino gamtos objektus, ypatingus jų kultūroje.

Nors atvykėliai europiečiai palaipsniui buvo pavertę Uluru vien turistine vieta ir ilgai nepaisė su juo susijusių aborigenų tradicijų, pagarba vietinei kultūrai vis tik buvo atkurta. Jau 1950 metais Uluru kalnas ir aplink jį esančios vietovės buvo paskelbtos nacionaliniu parku, vėliau – ir UNESCO pasaulio kultūros paveldu, o į parko administravimą pamažu buvo įtrauktos vietinės aborigenų gentys. Parko administracija uždraudė turistams laiptoti ant Uluru uolų, pažymėjo aborigenams ypač svarbias vietas ir prašo turistų jas gerbti – nefotografuoti ir nelankyti. Vienos kalno vietos tradiciškai skirtos tik vyrams, kitos – tik moterims, dar kitos – senyvo amžiaus žmonėms.

Turint galvoje, kokią didelę reikšmę Uluru uola ir apylinkės turėjo ir turi aborigenų tautoms, taip ir norisi sužinoti, ką jie patys galvoja apie turizmą šiame regione, apie baltuosius žmones, kurie vaikšto po jų žemę, laipioja po jų šventąją kalvą, netoliese stato viešbučius ir pelnosi iš brangiai kainuojančių turų, per kuriuos gidai pasakoja jų istorijas. Nesunku nuspėti, kad čia būta daug neteisybės.

Kai šias vietoves atrado europiečiai ir čia pradėjo keltis ūkininkai, Australijos valdžia paskelbė, kad visos žemės priklauso valstybei (tiesą sakant, Anglijos karališkajai šeimai, kuriai dar vis formaliai priklauso visa Australija). Net ir Uluru bei aplinkinį regioną paskelbus nacionaliniu parku, žemės vis dar priklausė Australijos valdžiai. Vietinės aborigenų gentys daug metų atkakliai kovojo, kad atgautų savo prarastas žemes.

Galiausiai 1979 m. vyriausybė gražino nacionalinį parką vietinėms aborigenų gentims, tačiau pagal sutartį su valdžia jie turėjo išnuomoti šį parką vyriausybei 99-eriams metams. Palaipsniui į parko valdymą buvo įtraukta vis daugiau vietinių gyventojų. Dalis parko pajamų – nors nežinia, kokio dydžio – gražinama vietinėms bendruomenėms, kurios juos naudoja bendruomenės projektams. Štai viena bendruomenė už surinktus pinigus pasistatė baseiną. Turint galvoje, kiek mažai centrinėje Australijoje yra vandens, tokią pramogą tiek išigyti, tiek išlaikyti brangiai kainuoja, bet vietinei bendruomenei suteikia daug džiaugsmo.

Tad ką vietinių aborigenų palikuonys galvoja apie turizmą Uluru vietovėse? Sunku pasakyti. Su vietiniais gyventojais pradėti pokalbį nėra paprasta. Manau, didelė jų dalis, jei ne visi, gyvena praieities – ir dabarties – nuoskaudomis. Kolonizacija, vyriausybės politika juos beveik išnaikino, jei ne fiziškai, tai kultūriškai. Kultūros, tradicinio gyvenimo būdo praradimas, asimiliacinė politika, rasizmas ir diskriminacija – pagrindinės priežastys, daugelį aborigenų nuvedusios į alkoholizmą, smurtą, nusikalstamumą, sukėlusios ir kitas problemas, kankinančias daugelį aborigenų bendruomenių. Tad suprantama, kad vietiniai aborigenai jaučia nepasitikėjimą, pagiežą juos naikinusiams, juos išnaudojusiems, iš jų žemių besipelnantiems baltiesiems okupantams. Nors įvairiomis priemonėmis valstybė bandė aborigenus asimiliuoti, jiems nepavyko. Aborigenų tautos sugebėjo bent iš dalies išlaikyti savo kultūrą ir savitumą. Tad

nekeista, kad aborigenai ne visada linkę kalbėti su okupantais ar jų turistais.

Pirmą kartą sutikusi aborigenus, pabandžiau su jais susipažinti Uluru turistiniame miestelyje. Užkalbinu moterį, sėdinčią ant žemės ir pardavinėjančią savo piešinius. Ji atsistoja, susigūžusi nusuka akis į šoną ir, atrodo, telaukia, kol paduosiu pinigą. Kai bandau pagirti jos darbą, pasakyti, kad mes namuose turime keletą gražių aborigenų paveikslų, ji tik sumurma: „Ar pirksi?“ Negaliu kaltinti, nes aš jos akyse esu atstovė tų, kurie šimtmečius griovė jų gyvenimus. Vėliau sužinojau, kad aborigenai su tavimi leisis į kalbas tik tada, kai įgysi jų pasitikėjimą, o tai gali užtrukti dienas ar savaites. Bet kai jie tampa draugais, sako, yra be galo malonūs ir pasirengę padėti, kuo tik gali. Tikiuosi, man kada nors pavyks užsitarnauti jų pasitikėjimą.

Kita vertus, ne visi aborigenai gyvena tokiomis liūdnomis nuotaikomis ar per atstumą bendrauja su baltaisiais. Kai kurie aborigenų palikuonys sėkmingai prisitaikė prie naujo gyvenimo būdo ir stengiasi džiaugtis pastarųjų dešimtmečių pasiekimais. Jie vertina vyriausybės atsiprašymą dėl elgesio su jų tautomis, dėl žudynių ir bandymų asimiliuoti bei kultūriškai sunaikinti pirmuosius Australijos gyventojus.

Štai jaunas vietinis aborigenų gidas man džiaugėsi, kad parkas gražintas aborigenam. Parką administruoja išrinkti vyresnieji vietinės genties atstovai, vyrai ir moterys. Kiti aborigenai dirba turizmo sektoriuje ir yra patenkinti galimybe užsidirbti. Nors aborigenų nepamatysi tarp Uluru restoranų ir kavinių padavėjų, jie dirba gidais, valytojais, indų plovėjais, atlieka kitus pagalbinius darbus.

Keletą vietinių merginų užkalbinau autobusu stotelėje – po darbo dienos jos smagiai čiauskėjo savo kalba. Merginos papasakojo, kad jų bendruomenėje žmonės kalba keliomis kalbomis, ir kiekviena iš jų moka bent kelias aborigenų kalbas. Jos gyvena netoliese ir

dirba Uluru turistiniame miestelyje. Apsidžiaugiau, kad sugebėjau užmegzti pokalbį, bet daugiau kamantinėti neišdrįsau – nepanorau tapti žurnaliste, traukiančia iš jų informaciją ir paskui rašančia istorijas apie jų gyvenimus. Prisiminiau antropologus ir kitus mokslininkus, kurie aborigenus taip dažnai tyrinėjo kaip mokslo objektus, juos aprašinėjo be jų leidimo arba supratimo, kaip tai gali atsiliepti jų gyvenimams.

Pakeliui

Iš Uluru turistiniu autobusu patraukiu į Alis Springsą (*Alice Springs*). Vos išėdus, vairuotojas, kuris, pagal paslaugos aprašymą, turėjo būti profesionalus gidas, pranešė, kad per ateinančias penkias valandas nebus ką pamatyti – tiesiog atsipalaiduokite ir žiūrėkite pro langą. Klysti, gerbiamasis. Čia yra šitiek daug ką pamatyti! Šimtus ir tūkstančius kilometrų besitęsiančios raudonos dykumos – ar kur nors pasaulyje dar tokių rasi? Geriu tą raudoną terakotos spalvą ir jaučiu, kaip svaigsta galva.

Raudoname kilime veši gyvybė – net jei ne tokia gausi kaip Lietuvos pievose, bet užtat kokia išstverminga! Prieš kelias savaites čia gerokai palijo, tad visa, kas gali, kiša galvą iš po raudonų dulkių. Žolių kuokštai, mažesni ir didesni, – tarsi netyčia išmėtytos, išbarsytos žalios salelės raudoname vandenyne. Būtų geras žaidimas vaikams – šokinėti nuo vieno kupsto ant kito, pagalvoju.

Kai kurios žolės išsikerojusios į visas puses tarsi salos, o viduryje kuokšto – raudonos dykumos lopinėlis tarsi plikė. Berods tai yra ypatingos žolės, iš kurių aborigenai gamindavo tradicinius klijus. Jie išraudavo žolių kuokštus ir trindavo, kol iš jų pasirodydavo kristalai. Tada juos kaitindavo ugnyje, maišydami su seilėmis bei sudžiūvusiomis kengūrų išmatomis, kol viskas virsdavo lipnia mase. Šita masė buvo naudojama gaminant tradicinius įrankius – pavyzdžiui, ant strėlės koto priklijuodavo antgalį.

Krūmokšniai – kartais nedideli, dailūs, apvalaini, o kartais – didesni, netvarkingi, išsidraikę. Kai kurie žali, o kiti sudžiūvę į stagarus – stypso čia pavieniui, čia susispietę krūvomis. Kai kurie išsikeroję į didesnius krūmus, brūzgynus, kuriuose koks nors oranžinės spalvos Australijos vilkas – vadinamasis dingo – gali mėgautis pavėsiu. Suleidę šaknis į raudoną smėlio jūrą stūkso medžiai, nors juos gal geriau vadinti medeliais, mat jie vos didesni už brūzgynus ir atrodo tokie leisgyviai. Matosi, kad neseniai čia praūžta gaisro, tad iš kai kurių medžių likę tik pajuodavę stagarai. Bet jie priklauso tiems ištvėringiesiems. Jų juodi kamienai, nors nulaižyti liepsnų, tuoj irgi pasipuoš žaliomis dekoracijomis – naujais ką tik išsproguisiais lapeliais.

Visi šitie augalėliai – nuo žolių iki medelių – lekia pro akis, kalvoms keičiant lygumą, o lygumai keičiant kalvas, žolėms peraugant į krūmokšnius, krūmokšniams – į medžius, ir visiems persipinant į – nepabijokim kartais pabūti romantiški – vieningą dykumos simfoniją.

Įdomu tai, kad per visas penkias kelionės valandas nepamatėme nė vieno gyvūno – nei kengūros, nei emu, net kupranugario, kurių, sakoma, dykumose apstu. Gidas paaiškino, kad laukinių gyvūnų likę nedaug. Ūkiuose laikomi galvijai nutrypė vietinę žolę, atvežtiniai augalai išstūmė vietinius. Nekontroliuojami gaisrai, vis praūžiantys per skirtingus regionus, toliau niokoja vietinę augaliją ir gyvūniją. Taip atitinkamai sumažėjo vietinių gyvūnų, o kai kurios rūšys tapo labai retos ar apskritai išnyko.

Pasirodo, Australija garsėja dėl didžiausio gamtos įvairovės nykimo visame pasaulyje – nuo europiečių atvykimo prieš 200 metų išnyko virš 100 tik Australijai būdingų gyvūnų rūšių, įskaitant 34 žinduolių rūšis, šimtai yra ant išnykimo ribos. Tiesa, vietinės bendruomenės ir valdžios institucijos bando atgaivinti kai kurias išnykusias rūšis. Gamtos apsaugos organizacijos augina retus gyvūnė-

lius ir ruošia paleidimui į gamtą. Kol kas neaišku, ar tai išspręs šią didelę aplinkosaugos problemą.

O kur garsiosios kengūros, emu, kurie dar neišnyko? – klausiu gido. Pasirodo, palijus gyvūnai paprastai ilsisi prie vandens šaltinių, kur gali rasti ir vandens, ir maisto. Kai šaltiniuose vandens nelieta, tada gyvūnus pamatyti lengviau – jie klajoja po dykumą, ieškodami vandens ir ėdalo.

Važiuojame toliau. Pro autobuso langą matau pralekiančius kitus uolynus. Pasirodo, Uluru – ne vienintelis išpūdingas uolynas centrinėje Australijoje, nors ir pats garsiausias. Tame pačiame nacionaliniame parke stūkso kitas išpūdingas geologinis darinys – Kata Čiuta (*Kata Tjuta*), arba Olgos kalnas. Šis uolynas yra tokios pačios rožinės spalvos kaip ir Uluru uola, tik ji – ne vienas masyvus monolitas, o sudaryta – bent taip atrodo iš tolo – iš daugelio didelių riedulių. Kitas šiek tiek toliau įsitaisęs išpūdingas monolitas – Konerio kalnas (*Mount Conner*). Jis rožinis ir, priešingai nei apvalainos Uluru kalvos, viršuje plokščias – kaip didelis stolas, pastatytas kažkokiems milžinams viduryje nesibaigiančių dykumų. Dar vienas